

De Relatie tussen Generatiearmoede en Psychopathologie: een Scoping Review

Judith Sebens

Masterthese - Ontwikkelingspsychologie

S5785332

Januari 2026

Vakgroep Psychologie

Rijksuniversiteit Groningen

Thesebegeleider: *Veroni Eichelsheim*

Een masterthese is een proeve van bekwaamheid voor studenten. De goedkeuring van de masterthese is het bewijs dat de student over voldoende onderzoeks- en rapportage-vaardigheden beschikt om af te studeren, maar biedt geen garantie voor de kwaliteit van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek als zodanig, en de masterthese is dan ook niet zonder meer geschikt om als academische bron te worden gebruikt om naar te verwijzen. Indien u meer wilt weten over het in deze masterthese besproken onderzoek en eventueel daarop gebaseerde publicaties, waarnaar u zou kunnen verwijzen, kunt u contact opnemen met de genoemde begeleider.

Acknowledgements

Ik verklaar dat ik gebruik gemaakt heb van SciSpace voor het aanvullen van de gebruikte zoekstrings. Dit is gedaan met de volgende vragen:

Kun je deze zoekstring verbeteren? Ik ben op zoek naar literatuur over intergenerationele armoede: “cycl* of poverty” OR "cycl* of intergenerational poverty” OR “transmission of poverty” OR “cycl* of low income” OR (“transmission” AND “poverty”) OR ("cycl* AND poverty") OR ("intergenerational AND poverty")

Wil je deze zoekstring verbeteren en daarbij alle soorten psychopathologie includeren?: ("psychopathology" OR "psychopathologies") OR ("mental disorder" OR "mental disorders" OR "mental illness" OR "mental illnesses") OR ("psychiatric disorder" OR "psychiatric disorders" OR "psychiatric illness" OR "psychiatric illnesses") OR ("psychological disorder" OR "psychological disorders" OR "psychological problems" OR "psychological distress") OR ("mental health disorder" OR "mental health disorders" OR "mental health condition" OR "mental health conditions") OR ("behavioral disorder" OR "behavioral disorders" OR "behavioural disorder" OR "behavioural disorders") OR ("emotional disorder" OR "emotional disorders" OR "emotional problems" OR "emotional disturbance") OR ("psychiatric condition" OR "psychiatric conditions" OR "psychiatric symptoms" OR "psychiatric morbidity") OR ("psychological morbidity" OR "mental morbidity") OR ("clinical psychology" OR "abnormal psychology") OR ("DSM" OR "diagnostic and statistical manual") OR ("ICD" OR "international classification of diseases") OR ("psychiatric diagnosis" OR "psychological diagnosis" OR "mental health diagnosis") OR ("psychosocial problems" OR "psychosocial disorders") OR ("neurodevelopmental disorder" OR "neurodevelopmental disorders") OR ("internalizing disorder" OR "externalizing disorder" OR "internalizing problems" OR "externalizing problems") OR (“Mood disorder*”) OR (“anxiety disorder*”) OR (“Obsessive-compulsive and related

disorder*”) OR (“Trauma- and stressor-related disorder*”) OR (“Schizophrenia spectrum” OR “psychotic disorders”) OR (“Personality disorder”) OR (“Somatic disorder*”) OR (“Substance use disorder*”) OR (“Neurodevelopmental disorder*”) OR (“eating disorder*”) OR (“sleep-wake disorder*”) OR (“dissociative disorder*”) OR (“gender and sexual dysfunction*”)

Wil je de volgende zoekstring aanvullen met 'mental health', 'problems', 'functioning', 'symptoms' en soortgelijke termen: ("psychopathology" OR "mental disorder*" OR "psychiatric disorder*" OR "psychological disorder*") OR ("mood disorder*" OR "anxiety disorder*" OR "psychotic disorder*" OR "personality disorder*") OR ("eating disorder*" OR "substance use disorder*" OR "neurodevelopmental disorder*") OR ("trauma-related disorder*" OR "OCD" OR "PTSD" OR "ADHD" OR "autism" OR "schizophrenia" OR "depression")

Vervolgens heb ik deze zoekstrings gebruikt.

Ik verklaar dat ik gebruik gemaakt heb van ChatGPT voor het geven van een structuuroverzicht voor bijvoorbeeld de inleiding en de discussie. Daarnaast heb ik ChatGPT gebruikt om Engelse teksten te vertalen naar het Nederlands en mij feedback te geven op bepaalde stukken met betrekking tot structuur en schrijfstijl. Deze feedback heb ik vervolgens geïmplementeerd in mijn stukken door mijn teksten te herschrijven.

Abstract

Intergenerational poverty is a persistent social problem in which poverty is transmitted across multiple generations within families and is often accompanied by chronic stress and increased psychological burden. This scoping review examined the existing literature on the relationship between intergenerational poverty and psychopathology within families, with specific attention to underlying mechanisms, protective factors, and gaps in the literature. Following the PRISMA-ScR guidelines, a systematic search was conducted in PsycINFO, ERIC, and Web of Science, supplemented by the Research Output of the University of Groningen. Ten relevant studies were included. The findings seem to support a consistent and largely bidirectional association: prolonged poverty may increase the risk of mental health problems in both children and parents, while mental health problems, in turn, may increase the likelihood of persistent socioeconomic disadvantage. Potential explanatory mechanisms derived from the included studies are the role of chronic and toxic stress, cumulative exposure to risk factors, and limited access to resources. Protective factors include access to education and healthcare, income support, warm parenting practices, and social support. An integrated approach that combines poverty reduction with mental health care is essential to disrupt intergenerational patterns.

Samenvatting

Generatiearmoede is een hardnekkig maatschappelijk probleem waarbij armoede zich over meerdere generaties binnen gezinnen voortzet en vaak gepaard gaat met chronische stress en verhoogde psychische belasting. Deze scoping review onderzocht wat bekend is over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie binnen gezinnen, met aandacht voor onderliggende mechanismen, beschermende factoren en hiaten in de literatuur. Volgens de PRISMA-ScR-richtlijnen werd systematisch gezocht in PsycINFO, ERIC en WebOfScience, aangevuld met de Research Output van de Rijksuniversiteit Groningen. Tien relevante studies werden geïncludeerd. De resultaten suggereren een consistente en grotendeels bidirectionele samenhang: langdurige armoede kan het risico op psychische problematiek vergroten bij zowel kinderen als ouders, terwijl psychische problemen de kans op aanhoudende sociaaleconomische achterstand verhogen. Mogelijke verklarende mechanismen volgens de geïncludeerde studies zijn chronische en toxische stress, cumulatieve blootstelling aan risicofactoren en beperkte toegang tot hulpbronnen. Beschermende factoren omvatten onder andere toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, inkomensondersteuning, warm ouderschap en sociale steun. Een geïntegreerde aanpak waarin armoedebestrijding en mentale gezondheidszorg worden gecombineerd is essentieel om intergenerationele patronen te doorbreken.

De Relatie tussen Generatiearmoede en Psychopathologie: een Scoping Review

Armoede vormt een hardnekkig maatschappelijk vraagstuk en heeft ingrijpende gevolgen voor het welzijn en de ontwikkeling van gezinnen die in armoede leven. Recent onderzoek rapporteert dat armoede niet alleen betrekking heeft tot financiële problemen, maar dat gezinnen in armoede ook vaak kampen met gevoelens van schaamte, structurele stress, sociaal isolement, hoge psychische belasting en een gebrek aan vertrouwen in instanties (ZonMw, 2024). Hoewel er een lichte daling te zien is in de armoedecijfers in Nederland, leeft nog steeds 3,1 procent van alle huishoudens in Nederland onder de armoedegrens. Hieronder vallen meer dan 115.000 minderjarige kinderen (CBS, 2024).

Kinderen die in armoede opgroeien, hebben een verhoogde kans om op volwassen leeftijd opnieuw in armoede te leven. Deze intergenerationele overdracht van armoede wordt ook wel generatiearmoede genoemd (van Lanen et al., 2023). Generatiearmoede wordt gedefinieerd als het langdurig voortbestaan van armoede binnen families over meerdere generaties, waarbij beperkte ontwikkelingskansen, lagere opleidingsniveaus, kwetsbare sociale netwerken en psychosociale problematiek elkaar versterken (Meij & Snip, 2023).

De literatuur rapporteert diverse mogelijke verklaringen voor het bestaan van generatiearmoede, namelijk gezondheidsproblemen, een gering sociaal netwerk en een beperkte overdracht van economisch en sociaal kapitaal (Guiaux et al., 2011).

Het is voor gezinnen in armoede vaak moeilijk om een sterk familiekapitaal op te bouwen: gezinnen beschikken normaliter over minder toegang tot ondersteunende netwerken, minder hulpbronnen en minder mogelijkheden om hun kinderen te ondersteunen bij school of werk (Visser, 2019). Gezondheidsproblemen kunnen daarnaast over generaties worden doorgegeven, bijvoorbeeld door ongezonde voeding, een nadelige leefstijl of beperkte gezondheidsvaardigheden zoals het overbrengen van 'juiste' informatie over gezondheid. Deze gezondheidsproblemen kunnen bijdragen aan verminderde kansen. Bovendien leiden

hoge zorgkosten en grote fysieke afstanden tot zorgvoorzieningen tot verminderde toegang tot zorg (Cloney et al., 2016). Tot slot participeren gezinnen in generatiearmoede ook minder in de maatschappij, ze hebben minder vaak een baan en doen ook minder vaak vrijwilligerswerk (Visser, 2019). Dit is mogelijk te verklaren doordat mensen in langdurige armoede vaak een beperkter netwerk hebben en geen bij- of omscholing kunnen betalen (College voor de Rechten van de Mens, 2016). Deze samenloop van factoren kan eraan bijdragen dat gezinnen die in armoede leven minder mogelijkheden ervaren om hun situatie te verbeteren, waardoor patronen van armoede zich kunnen herhalen. Generatiearmoede vergroot daarmee niet alleen de kansenongelijkheid, maar ook de maatschappelijke afstand tussen verschillende groepen (Visser, 2019). Tegelijkertijd spelen binnen gezinnen intergenerationele patronen van stress, conflict en beperkte copingvaardigheden een belangrijke rol in het behoud van armoede. Deze patronen worden vaak van ouders op kinderen doorgegeven, hierdoor zijn de vaardigheden om met lastige situaties om te gaan beperkt en kan armoede blijven bestaan (Visser, 2019). Tot slot kunnen ook publieke instanties, zoals scholen, onbedoeld bijdragen aan uitsluiting en kansenongelijkheid, doordat kinderen uit arme gezinnen bijvoorbeeld een lager schooladvies krijgen bij gelijke leerprestaties (Meij & Snip, 2023).

Armoede en Psychopathologie

Armoede en mentale problemen vormen samen een vicieuze cirkel die generaties lang in stand wordt gehouden (Meij & Snip, 2023). Armoede kan leiden tot psychische stress bij ouders, relatieproblemen en een verstoord opvoedingsklimaat, wat de kans op psychische problemen bij zowel ouders als kinderen vergroot (Sociaal Planbureau, 2025).

Onderzoek toont aan dat armoede en negatieve sociale omstandigheden invloed hebben op de hersenontwikkeling en biologische systemen, waaronder het menselijke stressresponsysteem (Van Ryzin et al., 2017). Chronische stress leidt tot aanhoudende

tekorten in executieve functies, aandacht en zelfregulatie, waardoor de veerkracht van kinderen afneemt en de kans op gedrags- en emotionele problemen toeneemt (Van Ryzin et al., 2017). Daarnaast zorgt aanhoudende stress voor een verhoogd risico op lichamelijke problematiek en stemmingsstoornissen (Van Ryzin et al., 2017). Bovendien ervaren kinderen die opgroeien in arme gezinnen gemiddeld vier keer zo vaak een ingrijpende gebeurtenis, hieronder vallen bijvoorbeeld misbruik, verwaarlozing, criminaliteit, middelengebruik en mentale problemen (Meij & Snip, 2023). Deze problemen en gebeurtenissen vormen op hun beurt risicofactoren voor psychopathologie en vergroten de kans op armoede op volwassen leeftijd (Van Ryzin et al., 2017).

Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen

De overdracht van generatiearmoede komt vaker voor bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP). GMCP-gezinnen bestaan uit minimaal één ouder en één kind en worden gekenmerkt door chronische, onderling sterk verweven problematiek op diverse levensdomeinen die intergenerationeel van aard zijn (Bodden & Dekovic, 2016). Naar schatting waren er in 2017 ruim 36.000 gezinnen die geclassificeerd konden worden als GMCP (NJI, 2020). Circa 75% hiervan kende zowel financiële als psychosociale problematiek (Bodden & Dekovic, 2016). De kans op generatiearmoede binnen deze gezinnen is aanzienlijk groter, doordat problemen elkaar versterken en over generaties heen worden doorgegeven.

Probleemstelling

GMCP-gezinnen vormen een bijzonder kwetsbare groep, waarbij er een relatief hoog risico bestaat op het voordoen van sociaaleconomische en psychosociale problematiek. Tijdige en passende ondersteuning kan negatieve uitkomsten voor deze gezinnen voorkomen en mogelijk maatschappelijke kosten verlagen. Toch is het in de praktijk vaak lastig om effectief aan te sluiten bij de zorgen en behoeften van GMCP-gezinnen. Hulpverleners en

beleidsmakers hebben vaak onvoldoende kennis van de complexe wisselwerking tussen armoede, chronische stress en psychische problematiek (Van der Weij, 2025). Gezinnen voelen zich hierdoor al snel ongehoord, waardoor stress en psychische klachten toenemen. Dit is een mogelijke verklaring voor het voortbestaan van de problemen (Fransen et al., 2022).

Er is dus meer inzicht nodig in de complexe wisselwerking tussen generatiearmoede, chronische stress en psychopathologie. Het vergroten van bewustwording van onderliggende mechanismen in de intergenerationele overdracht van armoede en psychopathologie in GMCP-gezinnen is cruciaal om interventies effectiever te maken en de cirkel van generatiearmoede en psychische problematiek te doorbreken.

Scoping Review

Om inzicht te krijgen in de wisselwerking tussen generatiearmoede en psychopathologie binnen gezinnen wordt er een scoping review uitgevoerd. Deze methode is geschikt om de omvang en aard van een literatuurveld te verkennen, inzicht te krijgen in concepten en kennislacunes te identificeren (Munn et al., 2018). Een scoping review maakt het mogelijk om een samenhangend overzicht te creëren van factoren die intergenerationele armoede en psychopathologie binnen GMCP-gezinnen verbinden.

De scoping review is deel van een breder onderzoek, namelijk: *'Het doorbreken van de impact van armoede in gezinnen met meervoudige en complexe problemen'*. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door dr. Loraine Visscher, dr. Jana Knot-Dickscheit, dr. Sander van Lanen, prof. dr. Veroni Eichelsheim en dr. Erik Meij in samenwerking met de Provincie Groningen, Sociaal Planbureau Groningen/CMO STAMM en het Expertisecentrum GMCP van de Rijksuniversiteit Groningen (Van Der Weij et al., 2025). Het programma onderzoekt de wisselwerking tussen armoede, trauma en andere problematiek in GMCP en heeft als doel de

wetenschappelijke kennis te systematiseren en om te zetten naar praktische handvatten voor hulpverleners en beleidsmakers (Van Der Weij et al., 2025).

Doelstelling

Het doel van deze scoping review is om inzicht te krijgen in wat bekend is over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie in gezinnen. Hiervoor is de volgende centrale onderzoeksvraag met daartoe behorende deelvragen geformuleerd:

Centrale onderzoeksvraag: Wat is er bekend over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie in gezinnen?

1. Welke mechanismen dragen bij aan de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie?
2. Welke vormen van psychopathologie komen het meest frequent voor in deze gezinnen?
3. Wat helpt gezinnen om het patroon van generatiearmoede te doorbreken?
4. Welke hiaten of beperkingen in de huidige literatuur worden geïdentificeerd?

Door deze brede onderzoeksvragen te beantwoorden, beoogt de review een overzicht te bieden van de huidige kennis met betrekking tot de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie. Hierbij wordt er gekeken naar zowel de risicofactoren als de beschermende factoren. Daarnaast worden lacunes in huidig onderzoek geïdentificeerd, dit kan als basis dienen voor interventies en toekomstig onderzoek.

Methode

Dit onderzoek betreft een scoping review en is uitgevoerd en gerapporteerd volgens de PRISMA-SCR richtlijnen (Tricco et al., 2018). Het heeft als doel om de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie binnen gezinnen in kaart te brengen, met aandacht voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP).

Het onderzoeksproces is uitgevoerd in nauwe samenwerking met Emma Hutten. Zij voert eveneens een scoping review uit over de wisselwerking tussen generatiearmoede en

psychopathologie als onderdeel van haar masterthese Orthopedagogiek. De gezamenlijke samenwerking betrof onder andere het opstellen en afstemmen van inclusie- en exclusiecriteria, de keuze van de databases, het zoeken naar relevante literatuur en de screening van artikelen. Hoewel de uiteindelijke focus van beide reviews op diverse aspecten van de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie ligt, is de ontwikkeling van een zoekstrategie, zoekstrings en initiële literatuurverkenning volledig gedeeld. Dit zorgt voor een consistente en systematische aanpak voor de scoping review.

Zoekstrategie

Voor het identificeren van de studies zijn drie databases geraadpleegd (op 18 november 2025), namelijk: PsycINFO, ERIC en WebOfScience. Deze databases bevatten wetenschappelijke literatuur over sociale en psychologische onderwerpen. Daarnaast is er literatuur geraadpleegd door middel van de Research Output pagina van Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Deze geeft toegang tot publicaties van onderzoekers binnen de RUG en kan helpen om recent en lokaal onderzoek te vinden met betrekking tot generatiearmoede en GMCP. Er is eveneens grijze literatuur doorzocht, dit leverde echter geen bruikbare literatuur op die voldeed aan de criteria voor deze scoping review. In de selectie van literatuur is rekening gehouden met het PCC-kader (Population-Concept-Context). Studies werden geïnccludeerd als ze informatie boden over gezinnen die te maken hebben met generatiearmoede, met aandacht voor GMCP. Het concept omvatte psychopathologie en mentale gezondheid. De context betrof de intergenerationele overdracht van psychosociale, gezondheids- en sociaaleconomische problematiek binnen gezinnen. Dit leidde tot een zoekstrategie gebaseerd op drie belangrijke thema's, namelijk: GMCP, generatiearmoede en psychopathologie. Er is besloten om deze zoektermen te vertalen naar het Engels, zodat alle relevante literatuur in de databases gevonden zou worden. De zoektermen zijn aangevuld met behulp van SciSpace (zie AI-verklaring). Dit heeft uiteindelijk tot de gebruikte zoekstrings

geleid (zie Appendix A). De zoekstrings zijn opgesteld met behulp van een medewerker van de universiteitsbibliotheek, zij bood begeleiding bij het optimaliseren van de zoekstrategie en het correct gebruiken van database-specifieke zoektermen. De drie genoemde thema's zijn allereerst onafhankelijk van elkaar in de databases opgezocht om te verkennen hoeveel literatuur er per thema beschikbaar is. Vervolgens zijn de zoekacties gecombineerd met AND, hiermee werd gepoogd literatuur te vinden die de relatie tussen twee onderwerpen combineerde. Bij het invoeren van de zoekstrings is er geselecteerd op zoeken in title, abstract en subjects. In Tabel 1, 2 en 3 is het aantal publicaties te zien die de zoekstrings en de combinaties tussen deze onderwerpen hebben opgeleverd in de databanken. Er is verder geen gebruik gemaakt van de sneeuwbal methode.

Tabel 1*Resultaten Literatuur PsycINFO*

PsycINFO	Generatiearmoede	GMCP	Psychopathologie
Generatiearmoede	4,445	-	-
GMCP	4	2,098	-
Psychopathologie	428	606	1,006,575

Tabel 2*Resultaten Literatuur WebOfScience*

WebOfScience	Generatiearmoede	GMCP	Psychopathologie
Generatiearmoede	11,729	-	-
GMCP	4	3,697	-
Psychopathologie	493	681	1,755,340

Tabel 3*Resultaten Literatuur ERIC*

ERIC	Generatiearmoede	GMCP	Psychopathologie
Generatiearmoede	3,632	-	-
GMCP	4	415	-
Psychopathologie	73	78	83,589

De zoektocht naar literatuur in de databanken leverde het inzicht op dat de combinatie tussen generatiearmoede en psychopathologie de meeste literatuur gaf en GMCP mogelijk een te specifiek begrip was om mee te nemen in de zoekopdracht. We hebben ons daarom in de eerste selectie alleen gericht op die combinatie en enkel de artikelen die uit de zoekactie generatiearmoede AND psychopathologie zijn gekomen, zijn dus meegenomen voor selectie. Na selectie en inclusie zal tijdens het analyseren van de literatuur beoordeeld worden of de geselecteerde artikelen informatie geven over de bredere problematiek in gezinnen, om zo te kijken of de populaties in de artikelen mogelijk passen binnen de definitie van GMCP.

Risico op Bias

Bij het ontwikkelen van de zoekstrategie bestond het besef dat er risico was op publicatiebias in dit onderzoek. Naast de algemene neiging om significante resultaten vaker te publiceren, kan dit risico worden vergroot doordat onderzoek naar generatiearmoede en psychopathologie een relatief nieuw en weinig onderzocht gebied is. Bovendien wordt er vaak diverse terminologie gebruikt, waardoor relevante studies mogelijk niet geïdentificeerd zijn tijdens de systematische zoekstrategie. Dit kan de volledigheid van de beschikbare literatuur beïnvloeden en moet worden meegenomen bij de interpretatie van de bevindingen.

Selectieproces

Voor het gezamenlijke beheer en de screening van de literatuur is gebruikgemaakt van Rayyan. Rayyan is een hulpmiddel dat in te zetten is bij systematische- en literatuurreviews,

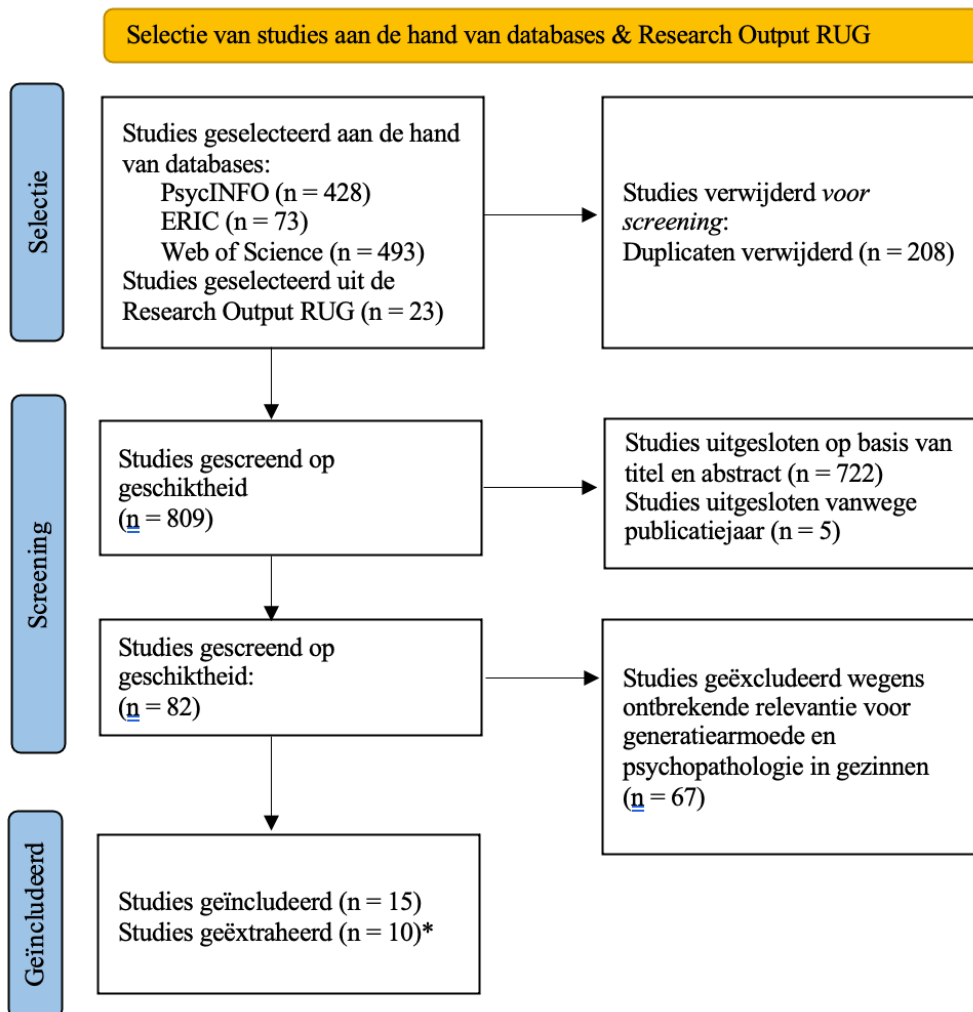
het bespaart tijd door automatisch dubbele artikelen te verwijderen en het verbetert de efficiëntie en nauwkeurigheid van het reviewproces. Tot slot houdt Rayyan de dataset georganiseerd, zodat je je kan richten op de meest relevante literatuur (Mourad et al., 2016).

Vanuit de drie databases en de Research Output van de RUG zijn in totaal 1.107 artikelen geïdentificeerd (zie Figuur 1). Na het verwijderen van dubbele studies in Rayyan (n = 208) zijn de artikelen gescreend op basis van titel en abstract. In totaal betrof dit 809 artikelen, waarvan 328 artikelen uit PsycINFO, 493 artikelen uit WebOfScience, 73 artikelen uit ERIC en 23 artikelen uit de Research Output van de RUG. Hierbij werd er gekeken of op grond van het abstract en de titel het artikel voldeed aan de inclusiecriteria voor selectie. Studies werden geïncludeerd als voldaan werd aan de volgende inclusiecriteria: 1) De studie beschrijft armoede als een proces dat tussen generaties wordt overgedragen. 2) De studie beschrijft één of meerdere vormen van psychopathologie. 3) De studie beschrijft de populatie waarbij minstens één ouder en één kind betrokken is binnen hetzelfde gezin. 4) De studie is geschreven in het Nederlands of Engels. 5) De studie is gepubliceerd in de periode 2000-2025, deze periode is gekozen omdat in deze periode het onderzoek naar generatiearmoede en psychopathologie zich heeft ontwikkeld en dit onderwerp pas sinds die tijd op deze manier onderwerp van onderzoek is. De verwachting is dat in deze periode relevante empirische inzichten zijn gepubliceerd. Publicaties vóór 2000 zijn dus uitgesloten van inclusie in dit onderzoek. Daarentegen is er niet geëxcludeerd op geografisch gebied of het al dan niet peer-reviewed zijn van de literatuur. Deze keuze is gemaakt naar aanleiding van de verwachting dat de literatuur over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie beperkt is. Door niet te excluseren op geografisch gebied of peer-review, kan er een groter aantal publicaties worden meegenomen in het onderzoek.

Artikelen die op grond van titel en abstract leken te voldoen aan deze criteria, werden voorlopig geïncludeerd. De eerste 20 artikelen zijn door twee codeurs (J.S. en E.H.)

gescreend, hierbij is er bij twijfel overlegd om tot gezamenlijke afstemming te komen. Vervolgens zijn er 100 publicaties door beide beoordelaars onafhankelijk van elkaar beoordeeld. Hierdoor is 15% van de data door beide onderzoekers gescreend. Door het gezamenlijk beoordelen van in totaal 120 artikelen kon de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid worden berekend. Deze is met behulp van Cohen's kappa kwantitatief beoordeeld en resulteerde in een waarde van 0,82. Hieruit bleek dat beide onderzoekers een goede overeenstemming hadden over de uiteindelijke beslissing over het opnemen of uitsluiten van het gescreende artikel. De overige geselecteerde artikelen werden verdeeld onder de onderzoekers. Van de 809 potentiële studies werden er bij de titel en abstract screening 82 geïncludeerd. Artikelen werden geëxcludeerd als ze niet relevant leken met betrekking tot de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie in gezinnen, daarnaast zijn er artikelen geëxcludeerd op basis van publicatiejaar ($n = 5$).

Tijdens de full-text screening zijn er vijf artikelen door beide onderzoekers beoordeeld. Hierbij is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid wederom met behulp van Cohen's Kappa kwantitatief beoordeeld, wat resulteerde in een waarde van 1,00. Dit betekende dat beide onderzoekers volledig eensgezind waren met betrekking tot het al dan niet includeren van de studie. De overige geselecteerde artikelen zijn verdeeld onder de beoordelaars. Op basis van deze stappen is er een definitieve selectie samengesteld, bestaande uit 15 geïncludeerde artikelen en 67 geëxcludeerde artikelen. Van deze 15 artikelen zijn er in deze scoping review 10 artikelen opgenomen omwille van tijdsredenen als gevolg van een 10 ECTS these. Deze 10 artikelen zijn willekeurig gekozen uit de definitieve selectie. Een PRISMA flowdiagram illustreert het selectieproces (Figuur 1). Het diagram toont in elke fase van de review het aantal artikelen en redenen voor het excluderen van artikelen.

Figuur 1*Prisma Flowdiagram*

* Slechts een deel van de geïnccludeerde studies is opgenomen in de scoping review.

Data-extractie

De data van de geïnccludeerde artikelen werd systematisch geëxtraheerd aan de hand van een vooraf opgesteld extractieformulier in Microsoft Excel (zie Appendix B). Dit formulier werd specifiek ontwikkeld voor deze studie en omvatte de volgende categorieën: studiekenmerken, populatiekenmerken, operationalisatie van generatiearmoede, psychopathologie, beschrijving van de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie, GMCP-relevantie en resultaten/conclusie. Tabel 4 weergeeft welke variabelen onder deze categorieën vallen en wat hun omschrijvingen zijn. De data-extractie werd onafhankelijk van

de andere onderzoeker E.H. uitgevoerd. Wegens tijdsbeperkingen is het niet gelukt om dit proces (gedeeltelijk) samen uit te voeren. Voorafgaand aan de analyse is het extractieformulier wel gezamenlijk besproken. Hierin is overeenstemming gevonden over de te gebruiken thema's en variabelen.

Tabel 4*Categorieën en Variabelen Extractieformulier*

Categorie	Variabele(n)	Omschrijving
Studiekenmerken	Auteur(s)	Auteur(s)
	Jaar	Publicatiejaar
	Tijdschrift	Tijdschrift van publicatie
	Type publicatie	Wetenschappelijk, peer-reviewed
	Land	Land van publicatie
	Doel studie	Geformuleerd doel van de studie
	Studieontwerp	Ontwerp van de studie
	Methode	Gebruikte methode
Populatiekenmerken	Doelgroep	Wie werd er bestudeerd?
	SES/armoedekenmerken	Omschrijving armoede/lage SES
Generatiearmoede	Operationalisatie	Operationalisatie generatiearmoede
	Mechanismen	Verklarende factoren
	generatiearmoede	generatiearmoede
Psychopathologie	Type problematiek	Bijv. depressie, angst
Relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie	Soort relatie	Bidirectioneel of eenrichting
	Mechanismen onderliggend	Factoren onderliggend aan relatie
	Invloed armoede op psychopathologie	Wat beschrijft de studie?
	Invloed psychopathologie op armoede	Wat beschrijft de studie?
	Beschermende factoren	Wat helpt gezinnen?
GMCP-relevantie	Kenmerken aanwezig (ja/nee)	Populatie relevant voor GMCP?

Resultaten/ conclusie	Belangrijkste bevindingen Implicaties praktijk Beperkingen/hiaten	Kort overzicht resultaten Aanbevelingen voor beleid/praktijk Methode/literatuur
--------------------------	---	---

Analyseproces

De analyse is uitgevoerd middels een deductieve thematische benadering volgens de richtlijnen van Verhoeven (2020). Hierbij zijn vooraf de thema's vastgesteld aan de hand van de onderzoeksvragen en het theoretisch kader. De geïncludeerde artikelen zijn volledig doorgelezen, hierbij werd informatie die betrekking had op de vastgestelde thema's, zoals generatiearmoede, psychopathologie en de relatie daartussen, gemarkeerd. Vervolgens is elk artikel nogmaals doorgelezen. De gemarkeerde informatie is vervolgens thematisch samengevoegd en de kernpunten zijn overzichtelijk samengevat. Tot slot werden patronen en relaties tussen de thema's geïdentificeerd, met als doel om de bevindingen systematisch te rapporteren.

Kwaliteit van de Geïncludeerde Studies

De onderzochte literatuur toont een duidelijke variatie in methodologische kwaliteit. De theoretische en narratieve studies, waaronder McEwen & McEwen (2017) en Hamza et al. (2024), bieden conceptuele inzichten in de onderliggende neurobiologische, psychologische en mechanismen die de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie helpen te verklaren. Deze studies zijn waardevol voor het ontwikkelen van hypothesen en het verhelferen van mechanismen, maar ze missen empirische toetsing. Hierdoor kunnen causale uitspraken niet worden ondersteund. Reupert (2025) biedt een conceptueel artikel, dat ook argumentatief blijft zonder empirische toetsing.

De longitudinale cohortstudies van Adjei et al. (2021, 2024) en Najman et al. (2018) combineren grote representatieve steekproeven met langdurige follow-up en statistische analyses. Hierdoor leveren zij sterk observationeel bewijs voor associaties en

intergenerationele effecten. Beperkingen betreffen voornamelijk het observationele karakter en zelfrapportage, waardoor voorzichtigheid bij causale interpretaties nodig blijft. De oudere cohortstudies, zoals Kiernan & Mensah (2009) en Santiago et al. (2011) bieden waardevolle inzichten, maar de externe validiteit is beperkter door de oudere datasets.

Cross-sectioneel onderzoek, zoals Lund et al. (2019) en Schilling et al. (2019) leveren vooral beschrijvend bewijs. Ze kunnen de richting of causaliteit van effecten niet aantonen vanwege het gebrek aan controlegroepen.

Samengevat kan worden gesteld dat de conceptuele studies theoretische kaders versterken, terwijl de longitudinale cohortonderzoeken de sterkste empirische basis vormen voor het identificeren van informatie over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie. De beschrijvende studies bieden aanvullende context en praktische relevantie.

Resultaten

Kenmerken van de Geïnccludeerde Studies

In deze scoping review zijn in totaal tien wetenschappelijke artikelen geïnccludeerd, Tabel 5 geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van deze studies. De studies zijn gepubliceerd tussen 2009 en 2025 en voornamelijk afkomstig uit hoog-inkomenslanden, waaronder de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Australië.

De geïnccludeerde studies verschillen in hun methodologisch ontwerp: vijf waren longitudinale cohortonderzoeken (Kiernan & Mensah, 2009; Najman et al., 2018; Santiago et al., 2011; Adjei et al., 2021, 2024), twee waren cross-sectionele studies (Lund et al., 2019; Schilling et al., 2019) en drie bestonden uit theoretisch of conceptueel onderbouwde artikelen (McEwen & McEwen, 2017; Hamza et al., 2024; Reupert, 2025). De longitudinale studies maakten gebruik van grootschalige cohortgegevens met zelfgerapporteerde vragenlijsten en administratieve data (steekproef variërend van 98 tot 14.777 deelnemers) en onderzochten

verbanden tussen langdurige armoede en uitkomsten op latere leeftijd. Cross-sectionele studies verzamelden data via vragenlijsten bij ouders en kinderen ($n = 87$ en $n = 2.339$). Theoretische artikelen boden conceptuele kaders voor het begrijpen van de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie.

De populaties die centraal staan in deze studies omvatten zowel kinderen als ouders uit gezinnen die te maken hadden met generatiearmoede. In de meeste studies wordt expliciet verwezen naar het begrip generatiearmoede, terwijl andere studies spreken over gezinsarmoede of langdurige armoede. Psychopathologie wordt in de studies breed gedefinieerd en omvat zowel internaliserende als externaliserende problematiek en gedragsmatige problemen.

Tabel 5*Kenmerken Geïnccludeerde Studies*

Studie	Land	Studie-ontwerp	Methode	Populatie	Operationalisatie Generatiearmoede	Voorkomende Psychopathologie	GMCP- relevantie
Schilling et al. (2019)	VS	Observationeel evaluatie onderzoek (cross-sectioneel)	Analyse van gezondheidsgegevens en vragenlijsten	Spaanstalige en Engelstalige ouders van kinderen ingeschreven bij Family Success Alliance (FSA) (n = 87).	Armoede of een laag inkomen op volwassen leeftijd na in armoede geboren te zijn.	Stress, Adverse Childhood Experiences (psychische problematiek, fysiek en seksueel misbruik, verwaarlozing, partnergeweld, middelenmisbruik)	Ja
Lund et al. (2019)	VK	Cross-sectioneel surveyonderzoek	Vragenlijsten	Huishoudens waarvan een lid een MNS-stoornis (AUD, depressie, epilepsie of psychose) had (n = 2.339).	Intergenerationele overdracht van armoede	Alcoholgebruikstoornis, depressie, psychose	Nee
Adjei et al. (2024)	VK	Longitudinaal cohortonderzoek	Analyse van secundaire data (UK	Kinderen geboren tussen september 2000 en januari 2002 in het VK,	Gezinsarmoede	Mentale gezondheidsproblemen, cognitieve beperkingen en	Ja

Studie	Land	Studie-ontwerp	Methode	Populatie	Operationalisatie Generatiearmoede	Voorkomende Psychopathologie	GMCP- relevantie
			Millennium Cohort Study)	in aanmerking komend voor kindertoeslag (n = 10.500).		sociaal-emotionele gedragsproblemen	
Adjei et al. (2021)	VK	Longitudinaal cohortonderzoek	Analyse van secundaire data (UK Millennium Cohort Study)	Britse kinderen en hoofdverzorger geboren tussen september 2000 en januari 2002, meetmomenten op de leeftijd van 9 maanden, 3, 5, 7, 11 en 14 jaar (n = 11.564).	Niet gerapporteerd	Sociaal-emotionele gedragsproblemen, psychische stress, depressie	Ja
Kiernan & Mensah (2009)	VK	Longitudinaal onderzoek	Analyse van secundaire data (UK Millennium Cohort Study)	Cohortkinderen waarvan de biologische moeder informatie heeft verstrekt bij MCS1 en MCS2 uit de vier landen van het VK (n = 14.777)	Gezinsarmoede/ langdurige armoede	Depressie, gedragsproblemen, cognitieve problemen	Ja

Studie	Land	Studie-ontwerp	Methode	Populatie	Operationalisatie Generatiearmoede	Voorkomende Psychopathologie	GMCP-relevantie
McEwen & McEwen (2017)	VS	Literatuurreview	Synthese van bestaande literatuur uit meerdere disciplines	Gezinnen die in armoede leven.	Kinderen van arme ouders hebben grotere kans zelf arm te worden.	Depressie, middelenmisbruik, gedragsproblemen, angststoornissen, emotieregulatieproblemen, agressie	Nee
Santiago et al. (2011)	VS	Prospectief longitudinaal onderzoek	Vragenlijsten en een lab- of huisbezoek	Laag-inkomensgezinnen (n = 98) (totaal 300 deelnemers, minimaal 1 kind en 1 ouder/voogd; gezinsgrootte 2–7).	Cirkel van armoede	Depressie, angststoornissen, sociale problemen, somatische klachten, aandachtsproblemen, delinquent gedrag	Ja
Hamza et al. (2024)	DE	Narratieve literatuurreview	Analyse van bestaande literatuur	Gezinnen die in armoede leven	Gezinnen waarin ouders zijn opgegroeid in een arme omgeving, dit beïnvloedt de onderwijsresultaten van kinderen, waardoor ook zij in de toekomst arm blijven.	Depressie, middelenmisbruik, angststoornissen, eetstoornissen, slaapproblemen, emotieregulatieproblemen en gedragsproblemen	Nee

Studie	Land	Studie-ontwerp	Methode	Populatie	Operationalisatie Generatiearmoede	Voorkomende Psychopathologie	GMCP-relevantie
Najman et al. (2018)	AU	Prospectief longitudinaal cohortonderzoek	Langdurige follow-up, herhaalde metingen	Aanstaande moeders en hun nakomelingen die tussen januari 1981 en december 1983 een levend eenlingkind kregen in het studieziekenhuis (n = 2.087).	Kinderen die in armoede opgroeien ervaren later zelf ook armoede.	Ingrijpende gebeurtenissen/mentale gezondheid	Ja
Reupert (2025)	AU	Conceptuele analyse	Literatuur- en theoretische integratie	Gezinnen die te maken hebben met relatieve armoede in welvarende landen.	Economische tegenspoed beperkt middelen voor onderwijs, gezondheidszorg en kansen, wat vervolgens de toekomstige werkgelegenheidskansen van kinderen beperkt. Zo wordt de armoedecyclus voortgezet.	Angststoornissen, depressie, trauma, stress, agressie, impulsiviteit, aandachtsproblemen	Ja

Operationalisatie Generatiearmoede

De operationalisatie van generatiearmoede verschilt tussen de geïncludeerde studies (zie Tabel 5). De cross-sectionele studies spreken van een intergenerationele overdracht van armoede, waarbij volwassenen die in armoede geboren zijn later zelf armoede of een laag inkomen ervaren (Schilling et al., 2019; Lund et al., 2019). De theoretische studies van McEwen & McEwen (2017) en Hamza et al. (2024) beschrijven dat kinderen die opgroeien in gezinnen met armoede een verhoogd risico hebben om later zelf armoede te ervaren. Volgens deze auteurs spelen onderwijsuitkomsten een belangrijke rol in de intergenerationele overdracht. Reupert (2025) sluit hierop aan door de intergenerationele overdracht van armoede te beschrijven binnen een context van beperkte toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en andere hulpbronnen, wat volgens dit conceptuele kader de latere werkgelegenheidskansen van kinderen kan beperken.

De longitudinale cohortstudie van Najman et al. (2018) onderzoekt administratieve inkomensdata over 30 jaren en beschrijft generatiearmoede expliciet als het proces waarbij kinderen die in armoede opgroeien later zelf ook armoede ervaren. De overige longitudinale studies geven geen expliciete definitie van generatiearmoede, maar spreken over gezinsarmoede, langdurige armoede of de cirkel van armoede (Adjei et al., 2021, 2024; Kiernan & Mensah, 2009; Santiago et al., 2011). Deze studies laten wel zien hoe armoede in de kindertijd samen kan hangen met uitkomsten op een latere leeftijd. Hoewel de termen en meetmethoden verschillen, verwijzen alle studies naar langdurige of herhaalde blootstelling aan armoede over meerdere levensfasen. Door de combinatie van longitudinale, cross-sectionele en theoretische studies wordt gepoogd om inzicht te verkrijgen in zowel mogelijke relaties als in conceptuele mechanismen.

Voorkomende Psychopathologie

De geïncludeerde studies beschrijven dat zowel ouders als kinderen binnen gezinnen die te maken hebben met generatiearmoede psychopathologie kunnen ervaren. Zie Tabel 5 voor een overzicht van welke vormen van psychopathologie per studie voorkomen.

Bij kinderen lijkt armoede samen te hangen met een verhoogde blootstelling aan stressvolle en risicovolle omstandigheden. Zo rapporteert Schilling et al. (2019) dat kinderen uit arme gezinnen onevenredig vaak worden blootgesteld aan adverse childhood experiences (ACE's). Dit lijkt samen te hangen met verhoogde stressniveaus en slechtere fysieke en mentale gezondheidsuitkomsten bij kinderen. De longitudinale studie van Adjei et al. (2021) beschrijft eveneens dat kinderen in armoede een hogere kans hebben om blootgesteld te worden aan een combinatie van problemen en gedurende de levensloop vaker ongunstige uitkomsten ervaren. Hier vallen bijvoorbeeld ontwikkelingsachterstanden, slechtere onderwijsuitkomsten, fysieke en mentale gezondheidsproblemen, zoals depressie, sociaal-emotionele gedragsproblemen, onder. De studie van Najman et al. (2018) bevestigt deze resultaten door te stellen dat kinderen in gezinnen met armoede vaak een slechtere mentale gezondheid en cognitieve ontwikkeling hebben. Ook Kiernan & Mensah (2009) rapporteren dat kinderen die aanhoudende armoede ervaren, meer dan vier keer zoveel kans hebben om een vertraagde cognitieve ontwikkeling te laten zien en vaker geneigd zijn om gedragsproblemen te hebben. Deze resultaten worden aangevuld door de studies van Hamza et al. (2024) en McEwen & McEwen (2017), die beschrijven dat kinderen uit lage SES-gezinnen vaker trauma en risicovolle omgevingen ervaren. Dit leidt mogelijk tot impulsiviteit, verminderde zelf- en emotieregulatie, cognitieve problemen, een slechtere coping en stressmanagement en een verhoogd risico op psychopathologische en gedragsstoornissen. Hamza et al. (2024) en McEwen & McEwen (2017) spreken hierbij over depressie, middelenmisbruik, angststoornissen en emotieregulatieproblemen.

Bij ouders kunnen de sociale omstandigheden, zoals de kwaliteit van huisvesting en ervaren stress, van armoede het risico op mentale gezondheidsproblemen verhogen (Adjei et al., 2024). In de longitudinale studie van Kiernan & Mensah (2009) rapporteerden moeders in langdurige armoede meer dan tweemaal zo vaak depressie als moeders die op geen van beide momenten arm waren. De longitudinale studies van Adjei et al. (2024, 2021) beschrijven dat aanhoudende armoede en slechte ouderlijke mentale gezondheid samenhangen met sociaal-emotionele gedragsproblemen bij adolescenten van 17 jaar.

Op gezinsniveau suggereert de studie van Hamza et al. (2024) dat armoede bij zowel ouders als kinderen stress verhoogt, wat kan leiden tot hogere cortisolwaarden, verminderde zelf- en emotieregulatie en veranderingen in hersenfuncties. Ook Reupert (2025) rapporteert de mogelijke samenhang tussen economische tegenslagen en een hoger risico op stress en psychische problemen. De studie van Lund et al. (2019) suggereert een samenhang tussen het hebben van een lager opleidingsniveau en inkomen en huishoudens met een MNS-stoornis (mentale, neurologische en stoornissen in het gebruik van middelen). Tot slot rapporteert de longitudinale studie van Santiago et al. (2011) dat arme gezinnen vaker worden geconfronteerd met chronische en moeilijk controleerbare stressoren, wat depressie, angst, sociale problemen, aandachtsproblemen en somatische klachten kan versterken en delinquentie kan verergeren.

Dit betekent dus dat zowel ouders als kinderen in gezinnen met generatiearmoede een verhoogd risico lopen op diverse vormen van psychopathologie. Bij ouders wordt vooral depressie gerapporteerd, maar ook stressgerelateerde klachten, middelenmisbruik en sociaal-emotionele problemen. Kinderen krijgen mogelijk te maken met depressie, angst, gedragsproblemen, cognitieve achterstanden, trauma en problemen met zelf- en emotieregulatie. Over de studies heen komen depressieve klachten bij ouders en gedrags- en emotionele problematiek bij kinderen het meest consistent naar voren.

Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen

Voor alle geïncludeerde studies is onderzocht in hoeverre de centraal gestelde populatie binnen de definitie van gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP) lijkt te passen. Voor deze beoordeling is de vooraf opgestelde omschrijving gebruikt: GMCP-gezinnen bestaan uit minimaal één ouder en één kind en worden gekenmerkt door chronische, onderling sterk verweven problemen op meerdere levensdomeinen, die bovendien intergenerationeel van aard zijn (Bodden & Dekovic, 2016). Uit de analyse blijkt dat deze kenmerken in zeven van de tien artikelen grotendeels herkenbaar waren, waardoor de bevindingen uit deze studies mogelijk als relevant kunnen worden beschouwd voor het begrijpen van problematiek binnen GMCP-gezinnen.

De Relatie tussen Generatiearmoede en Psychopathologie

De geïncludeerde studies beschrijven in diverse contexten een mogelijke samenhang tussen generatiearmoede en de ontwikkeling van psychopathologie bij zowel ouders als kinderen. Voornamelijk longitudinale cohortstudies bieden inzicht in hoe armoede en mentale gezondheid zich over de tijd heen tot elkaar verhouden, terwijl cross-sectionele en theoretische studies aanvullende context en mogelijke verklarende kaders bieden.

De longitudinale cohortstudies (resp. $n = 11.564$ en $n = 10.500$) van Adjei et al. (2021, 2024) beschrijven een samenhang tussen aanhoudende armoede en psychische problematiek binnen gezinnen, waarbij deze factoren elkaar mogelijk versterken. Adjei et al. (2024) rapporteren dat aanhoudende armoede en slechte ouderlijke mentale gezondheid mogelijk samenhangen met slechtere mentale en gedragsmatige uitkomsten bij adolescenten, waarbij de kwaliteit van huishouding en gezinsstress mogelijk meespelen (Adjei et al., 2024). Daarnaast beschrijven zij dat ouderlijke psychopathologie mogelijk bijdraagt aan deze negatieve uitkomsten via factoren zoals genetische kwetsbaarheid, negatieve ouder-kindrelaties en gezinsgeweld. De mentale gezondheid van zowel primaire én secundaire

verzorgers lijkt bovendien samen te hangen met armoede bij één op de tien kinderen, waarbij gezinnen waarbinnen psychische problematiek zich voordoet vaker in armoede blijven of daarin terugvallen (Adjei et al., 2024). Adjei et al. (2021) suggereren dat kinderen die opgroeien in armoede een verhoogd risico hebben op blootstelling aan een combinatie van problemen en ongunstige uitkomsten in de levensloop, waaronder achterstanden in de ontwikkeling, gezondheidsproblemen en slechtere onderwijsresultaten. Tevens rapporteren zij dat armoede- en gezinsproblemen samenhangen met slechtere uitkomsten op cognitief, gedragsmatig en gezondheidsvlak bij adolescenten, terwijl psychische gezondheidsproblemen ook kunnen samenhangen met armoede op latere leeftijd door bijvoorbeeld werkloosheid. Volgens de studie staat dit bekend als de sociale selectietheorie (Adjei et al., 2021).

In een conceptueel kader beschrijft Reupert (2025) dat financiële barrières en economische tegenslagen kunnen bijdragen aan verhoogde psychische stress en problemen, dit kan veerkracht en besluitvorming ondermijnen. Tegelijkertijd suggereert dit kader dat psychische problematiek op haar beurt kan samenhangen met verdere sociaaleconomische tegenslagen, doordat het kan bijdragen aan werkloosheid en verlies van inkomen. Daarnaast wordt beschreven dat kinderen van ouders met psychische problematiek vaker ongunstige onderwijsuitkomsten ervaren (Reupert, 2025). Cross-sectionele bevindingen sluiten hierbij aan. Lund et al. (2019) rapporteren dat huishoudens waarin sprake is van een mentale, neurologische of middelenstoornis (MNS-stoornis) vaker een lager opleidingsniveau en inkomen hebben en vaker te maken krijgen met terugkerende economische tegenslagen. Hierbij wordt gesuggereerd dat stigma rondom hulpverlening en het gebruik van inadequate copingstrategieën de armoedecirkel verder kunnen versterken (Lund et al., 2019).

De theoretische studie van Hamza et al. (2024) beschrijft generatiearmoede als een context waarin verhoogde stress, slechte voeding en risicovolle omgevingen mogelijk samenhangen met verminderde zelf- en emotieregulatie en een verhoogd risico op

psychopathologie. Tevens beschrijven zij dat psychopathologie bij ouders kan samenhangen met ongunstige ontwikkelingsuitkomsten bij kinderen, wat weer invloed kan hebben op hun latere sociaaleconomische positie (Hamza et al., 2024). Ook andere studies benadrukken de rol van stress en tegenslagen. Het cross-sectionele onderzoek (n = 87) van Schilling et al. (2019) suggereert dat armoede samenhangt met een verhoogde blootstelling aan adverse childhood experiences, waaronder kindermishandeling, wat gepaard gaat met slechtere fysieke en mentale gezondheidsuitkomsten bij kinderen. Daarnaast rapporteerden gezinnen in de cross-sectionele studie een slechtere fysieke en mentale gezondheid van kinderen (Schilling et al., 2019). In lijn hiermee beschrijven Najman et al. (2018) in hun longitudinale studie (n = 2.087) dat opgroeien in armoede mogelijk samenhangt met slechtere mentale gezondheid, cognitieve ontwikkeling en verminderde kansen op latere levensdomeinen. De longitudinale studie (n = 98) van Santiago et al. (2011) suggereert dat armoede een negatieve invloed heeft op psychische gezondheid door het creëren van een stressvolle context waarin stressoren elkaar versterken. De studie rapporteert dat er in arme gezinnen meer chronische en oncontroleerbare stressoren voorkomen, wat depressie, angst, sociale problemen, aandachtsproblemen en somatische klachten versterkt en delinquentie verergert (Santiago et al., 2011).

Tot slot beschrijven McEwen & McEwen (2017) in een theoretisch kader dat langdurige armoede, ouderlijke psychopathologie en risicovolle omstandigheden samen kunnen gaan met toxische stress bij kinderen. Dit kan volgens de auteurs samenhangen met verminderde regulatie van emoties en gedrag en lagere cognitieve prestaties. Dit zou uiteindelijk de kans op psychische stoornissen en gedragsproblematiek verhogen, wat weer langdurige gevolgen kan hebben voor onderwijs- en beroepsprestaties (McEwen & McEwen, 2017). In lijn hiermee rapporteren Kiernan & Mensah (2009) dat moeders die langdurig in armoede leefden vaker depressieve klachten rapporteerden in vergelijking met moeders die

niet arm waren tijdens de meetmomenten. Ze suggereren dat depressie bij moeders de kans vergroot op een zwakkere cognitieve en emotionele ontwikkeling bij hun kinderen, wat kan doorwerken in de volwassenheid door lagere onderwijs- en beroepsprestaties (Kiernan & Mensah, 2009).

Dit betekent dus dat de geïncludeerde studies suggereren dat er een samenhang bestaat tussen generatiearmoede en psychopathologie bij ouders en kinderen. Er is echter weinig onderzoek dat uitspraken kan doen over de volgorde van deze relatie. Longitudinale studies (zoals Adjei et al., 2021, 2024; Najman et al., 2018) suggereren dat (generatie)armoede vaak voorafgaat aan psychische problematiek, maar ook dat psychische problemen later kunnen bijdragen aan armoede, dit wijst op een complex wederkerig proces. Cross-sectionele en conceptuele studies rapporteren vooral de gelijktijdige aanwezigheid van armoede en psychopathologie en benadrukken mechanismen zoals chronische stress en beperkte ontwikkelingskansen. Gezamenlijk illustreren deze resultaten het cumulatieve en bidirectionele karakter van de relatie, waarbij voorzichtigheid bij causale interpretaties noodzakelijk blijft.

Verklarende Mechanismen

De longitudinale studies van Adjei et al. (2024, 2021) suggereren dat de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie voor een belangrijk deel wordt beïnvloed door blootstelling aan armoede en ouderlijke psychische problemen tijdens de kindertijd, wat mogelijk cumulatieve negatieve effecten heeft op cognitieve, emotionele, gedragsmatige en fysieke ontwikkelingsuitkomsten (Adjei et al., 2024; Adjei et al., 2021). Deze studies maakten gebruik van herhaalde metingen van ontwikkelings- en gedragsuitkomsten op meerdere tijdstippen gedurende de kindertijd en adolescentie, waardoor trajecten van cumulatieve risico's konden worden geanalyseerd. Armoede kan volgens de longitudinale studies van Adjei et al. (2021) en Kiernan & Mensah (2009) fungeren als structurele

risicofactor en kan tegelijkertijd samenhangen met andere problematische omstandigheden in de kindertijd, doordat het een stressvolle context creëert die mogelijk doorwerkt in de latere levensloop (Adjei et al., 2021; Kiernan & Mensah, 2009). Diverse studies rapporteren dat sociale tegenslagen en financiële barrières deze stress lijken te versterken, veerkracht en besluitvorming te verminderen en de toegang tot zorg en onderwijs te bemoeilijken. Dit kan geassocieerd worden met een verhoogd risico op psychopathologie bij kinderen en ouders (Santiago et al., 2011; Hamza et al., 2024; Reupert, 2025; Lund et al., 2019).

Daarnaast kunnen volgens Schilling et al. (2019) ACE's, zoals fysiek en seksueel misbruik, verwaarlozing, partnergeweld, gevangenschap van een ouder en middelenmisbruik, een belangrijke rol spelen in de impact op de fysieke en mentale gezondheid van kinderen (Schilling et al., 2019). McEwen & McEwen (2017) beschrijven toxische stress als een mogelijk gevolg van armoede en sociale tegenslagen. Toxische stress kan invloed hebben op de hersenontwikkeling, de werking van orgaansystemen en het stressresponsstelsel. Ze suggereren dat deze vorm van stress geassocieerd kan zijn met cognitieve beperkingen, gedragsproblemen, middelenmisbruik en psychische stoornissen bij zowel kinderen als ouders (McEwen & McEwen, 2017).

Een lage sociaaleconomische status kan volgens Santiago et al. (2011) en Hamza et al. (2024) bovendien de toegang tot middelen en kansen beperken. Hierdoor kunnen stressoren elkaar mogelijk versterken en negatieve psychische uitkomsten zoals depressie, angst, vijandigheid en agressie relatief vaker voorkomen bij kinderen en adolescenten (Santiago et al., 2011; Hamza et al., 2024). Eveneens rapporteren Najman et al. (2018) dat negatieve levensgebeurtenissen kunnen bijdragen aan een vicieuze cirkel van armoede en psychopathologie. Aanvullend suggereren Kiernan & Mensah (2009) dat de effecten van deze mechanismen zich niet alleen in de kindertijd manifesteren, maar zich mogelijk ook via

lagere onderwijs- en beroepsprestaties voortzetten in de volwassenheid, waardoor generatiearmoede en psychopathologie in stand blijven (Kiernan & Mensah, 2009).

Dit betekent dus dat chronische en cumulatieve stress een centraal mechanisme lijkt te zijn in de complexe relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie. Aanhoudende armoede gaat vaak gepaard met ouderlijke psychische problemen, adverse childhood experiences, toxische stress en beperkte toegang tot zorg, onderwijs en goede huisvesting. Deze omstandigheden kunnen de cognitieve, emotionele en gedragsmatige ontwikkeling van kinderen negatief beïnvloeden en het risico op psychische problematiek vergroten. Daarnaast kunnen verminderde kansen op het gebied van onderwijs en werk leiden tot een lagere sociaaleconomische positie op latere leeftijd, waardoor armoede en psychopathologie elkaar over generaties blijven versterken.

Beschermende Factoren

Het doorbreken van de cyclus van generatiearmoede en psychopathologie vraagt volgens de geïncludeerde studies een combinatie van structurele, sociale en individuele beschermende factoren. De cross-sectionele studies van Schilling et al. (2019) en Lund et al. (2019) rapporteren dat structurele maatregelen op maatschappelijk niveau, zoals toegang tot onderwijs, kinderopvang, opvoedondersteuning, geestelijke gezondheidszorg en het beschermen van huishoudens tegen financiële risico's, mogelijk bijdragen aan het verminderen van risico's voor kinderen en gezinnen (Schilling et al., 2019; Lund et al., 2019). Daarnaast beschrijft de conceptuele studie van Reupert (2025) dat zowel de rol van de overheid, door inkomensondersteuning en langetermijninspanningen, als de rol van scholen en gemeenschappen bij emotionele ondersteuning, mentorschap en kinderopvang belangrijk kunnen zijn in het bevorderen van welzijn (Reupert, 2025). Het is echter belangrijk om te erkennen dat veel van deze bevindingen gebaseerd zijn op conceptuele of cross-sectionele studies, waardoor causale interpretaties beperkt blijven.

De longitudinale studies van Adjei et al. (2021, 2024) suggereren dat synergetisch beleid dat zowel kinderarmoede als ouderlijke psychopathologie aanpakt, geassocieerd is met een afname van negatieve gezondheids- en gedragsuitkomsten bij kinderen en adolescenten. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden via investeringen in ondersteunende en preventieve voorzieningen (Adjei et al., 2021, 2024). Daarnaast rapporteren Kiernan & Mensah (2009) dat bepaalde gezins- en geboortekennmerken, zoals gehuwde biologische ouders, een oudere of hoogopgeleide moeder, het geven van borstvoeding, een gezond geboortegewicht, kleinere gezinsgrootte en het spreken van de moedertaal van het land, samenhangen met hogere cognitieve scores bij kinderen. Deze studies zijn longitudinaal van opzet, maar blijven gevoelig voor niet-gemeten confounders.

Verder suggereren meerdere studies dat sociale invloeden, zoals warm en ondersteunend ouderschap, positieve interacties, toegang tot middelen en kennis over de ontwikkeling van een kind, een gezonde leefstijl en adaptieve copingstrategieën, mogelijk bijdragen aan het verminderen van toxische stress en het bevorderen van veerkracht (McEwen & McEwen, 2017; Santiago et al., 2011; Hamza et al., 2024).

Tot slot rapporteren diverse studies dat praktische hulpmiddelen, zoals werkgelegenheid, het vinden van een partner en toegang tot kwalitatief goed onderwijs en een constructieve leeromgeving, geassocieerd kunnen zijn met betere uitkomsten op het gebied van gedrag, cognitie en mentale gezondheid. Hierdoor worden gezinnen mogelijk beschermd tegen de negatieve effecten van armoede (Hamza et al., 2024; Najman et al., 2018; Reupert, 2025). Ook hier geldt dat de meeste bevindingen observationeel zijn, wat de mogelijkheden voor het trekken van causale conclusies beperkt.

Dit betekent dus dat het doorbreken van generatiearmoede om een combinatie van structurele ondersteuning en beschermende gezins- en sociale factoren vraagt. Belangrijke elementen zijn toegang tot onderwijs, kinderopvang, inkomensondersteuning en geestelijke

gezondheidszorg, gecombineerd met beleid dat zowel armoede als ouderlijke psychische problematiek aanpakt. Daarnaast dragen warm en ondersteunend ouderschap, sociale steun, gezonde leefstijl en kansen op onderwijs en werk bij aan het verminderen van stress en het versterken van veerkracht. Hoewel deze factoren samenhangen met betere uitkomsten voor kinderen en gezinnen, zijn de meeste bevindingen observationeel van aard, waardoor causale conclusies beperkt blijven.

Implicaties voor de Praktijk

De geïncludeerde studies suggereren dat de negatieve effecten van generatiearmoede en psychopathologie in gezinnen het belang tonen van interventies die ondersteuning voor gezinnen combineren met maatregelen gericht op het verminderen van armoede (Adjei et al., 2024, 2021; Santiago et al., 2011; Hamza et al., 2024; Reupert, 2025). Schilling et al. (2019) beschrijven dat het versterken van veerkracht, het bieden van toegang tot eerstelijns- en preventieve (geestelijke) gezondheidszorg en traumagerichte zorg mogelijk bijdragen aan het beschermen van kinderen tegen de negatieve gevolgen van tegenslagen. Lund et al. (2019) rapporteren dat financiële ondersteuning aan kwetsbare gezinnen geassocieerd kan zijn met verhoogd welzijn, verminderde stress en een afname van huiselijk geweld. Volgens Adjei et al. (2024) kan verbetering van sociaaleconomische omstandigheden, zoals het aanpakken van armoede en materiële achterstand, mogelijk mentale gezondheidsproblemen bij kinderen verminderen en maatschappelijke kosten verlagen.

Diverse studies suggereren dat interventies die meerdere risicofactoren tegelijk aanpakken, zoals ouderlijke psychische gezondheid en toxische stress, mogelijk effectiever zijn dan interventies gericht op een enkel probleem (Adjei et al., 2021; Kiernan & Mensah, 2009; McEwen & McEwen, 2017). Daarnaast rapporteren Santiago et al. (2011) en Reupert (2025) dat extra ondersteuning via voorschoolse educatie, hoogwaardige kinderopvang, versterking van copingvaardigheden en buurtverbeteringen mogelijk de schadelijke effecten

van armoede-gerelateerde stress op de geestelijke gezondheid van kinderen kan verminderen (Santiago et al., 2011; Reupert, 2025). Ook andere studies benadrukken dat interventies die risicofactoren zoals slechte voeding, chronische stress en risicovolle omgevingen aanpakken, geassocieerd kunnen zijn met verbetering van neurale ontwikkeling en cognitieve prestaties bij kinderen (Hamza et al., 2024; Najman et al., 2018). Tot slot suggereert de studie van Najman et al. (2018) dat effectief beleid rekening moet houden met de levensfase van het kind, de duur van armoede en de specifieke omstandigheden van gezinnen, zodat zowel armoede als de gevolgen daarvan op een duurzame manier worden aangepakt (Najman et al., 2018).

Dit betekent dus dat interventies zich enerzijds moeten richten op het verminderen van armoede en anderzijds op het verminderen van risico's, zoals een slechte ouderlijke psychische gezondheid, stress en ongunstige leefomstandigheden.

Discussie

Deze scoping review had als doel om inzicht te krijgen in wat er bekend is over de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie binnen gezinnen, met aandacht voor onderliggende mechanismen, veelvoorkomende vormen van psychopathologie, beschermende factoren, mogelijke hiaten in de literatuur én praktische implicaties.

De resultaten suggereren een samenhang tussen langdurige armoede en een verhoogd risico op psychopathologie bij zowel ouders als kinderen. Deze samenhang komt naar voren in verschillende onderzoeksontwerpen en contexten, maar is complex van aard. Een opvallend patroon dat uit de geïncludeerde studies naar voren komt, is dat chronische stress fungeert als een centraal verbindend mechanisme tussen armoede en mogelijke ontwikkelingsproblemen. Langdurige blootstelling aan financiële onzekerheid, onveilige leefomgevingen en beperkte toegang tot hulpbronnen kan leiden tot toxische stress, wat negatieve gevolgen voor het stressresponsstelsel, hersenontwikkeling en executieve functies

heeft. Dit sluit aan bij eerder onderzoek dat beschrijft hoe armoede en negatieve sociale omstandigheden het stressresponsstelsel beïnvloeden en daarmee de hersenontwikkeling onder druk zetten (Van Ryzin et al., 2017). Dit kan als gevolg hebben dat er problemen met emotieregulatie, aandacht, zelfcontrole en sociale vaardigheden ontwikkelen, waardoor het risico op gedrags- en emotionele problematiek toeneemt.

Longitudinale studies suggereren dat armoede en psychopathologie cumulatief over de levensloop kunnen ontwikkelen. Vroege blootstelling aan armoede lijkt samen te hangen met latere cognitieve, emotionele en gedragsmatige problemen, die vervolgens weer samenhangen met verminderde onderwijs- en arbeidskansen. Dit suggereert dat generatiearmoede meer omvat dan alleen sociaaleconomische omstandigheden en nauw samenhangt met ontwikkelingsprocessen over de levensloop. Tegelijkertijd blijkt dat psychopathologie ook kan bijdragen aan armoede: psychische problematiek bij ouders kan leiden tot verminderde arbeidsparticipatie, instabiele gezinsomstandigheden en beperkingen in opvoedingsvaardigheden. Dit suggereert een wederkerig proces waarin armoede en psychopathologie elkaar kunnen versterken over generaties heen.

De resultaten van deze review benadrukken het belang van beschermende factoren bij het doorbreken van intergenerationele patronen. Toegang tot basisvoorzieningen, warm en responsief ouderschap, gezonde leefstijl, adaptieve copingstrategieën en sociale steun blijken noodzakelijk om toxische stress te verminderen en veerkracht te bevorderen. Deze factoren hebben duidelijke implicaties voor praktijk en beleid: ondersteuning moet vroegtijdig, langdurig en geïntegreerd worden ingezet. Hierbij zijn armoedebestrijding en geestelijke gezondheidszorg onlosmakelijk met elkaar verbonden. Interventies moeten zich richten op zowel het versterken van copingvaardigheden en gezinsrelaties, als op structurele stressoren zoals financiële onzekerheid, huisvesting en beperkte toegang tot onderwijs of jeugdhulp.

Beleidsmatig vraagt dit om een preventieve en geïntegreerde aanpak waarin zorg, onderwijs en sociale voorzieningen beter op elkaar zijn afgestemd.

Methodologische Reflectie

Bij de interpretatie van de resultaten moet rekening worden gehouden met de kwaliteit en het ontwerp van de studies. Veel onderzoeken zijn cross-sectioneel of observationeel van aard, waardoor causale uitspraken en intergenerationele interpretaties beperkt zijn.

Conceptuele studies en theoretische modellen dragen bij aan het begrip van mechanismen, maar kunnen de sterkte en richting van verbanden niet empirisch aantonen. Longitudinale cohortstudies bieden meer inzicht, maar blijven observationeel en worden beïnvloed door zelfrapportage, uitval en niet-gemeten confounders. Erfelijkheid en genetische kwetsbaarheid spelen bijvoorbeeld vaak een belangrijke rol bij het ontstaan van psychopathologie (Rigter, 2020), maar veel studies konden deze factoren niet meenemen. Hierdoor blijft onduidelijk in welke mate de samenhang tussen armoede en psychische problematiek wordt veroorzaakt door omgevingsfactoren of erfelijkheid of hun interactie. Een aantal studies maakten gebruik van zelfgerapporteerde gegevens, met name bij het meten van psychische klachten en stressoren. Dit vergroot het risico op rapportagebias, zeker bij gevoelige onderwerpen zoals psychopathologie, middelengebruik of mishandeling. Het is mogelijk dat problemen worden onder- of overschat, wat gevolgen heeft voor de betrouwbaarheid van de gerapporteerde verbanden. Daarnaast bevatten veel studies geen expliciet intergenerationeel ontwerp, waardoor uitspraken over overdracht tussen generaties voorzichtig moeten worden geïnterpreteerd. Ook zijn er hiaten in de onderzochte populaties. Gericht onderzoek naar gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP) ontbreekt, terwijl deze groep vaak kenmerken vertoont die relevant zijn voor de relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie (Bodden & Dekovic, 2016). Factoren zoals geslacht, etniciteit en migratieachtergrond zijn onderbelicht, terwijl deze de ervaring van armoede en de

ontwikkeling van psychopathologie kunnen beïnvloeden. Bovendien ontbreekt inzicht in de rol van timing en duur van blootstelling aan armoede en gerelateerde stressoren, terwijl de literatuur benadrukt dat deze factoren essentieel zijn voor uitkomsten van gezinnen.

Beperkingen Scoping Review

Naast inhoudelijke beperkingen kent deze scoping review ook enkele methodologische beperkingen. Ten eerste is er, vanwege tijdsrestricties, geen systematische kwaliteitsbeoordeling van de geïnccludeerde studies uitgevoerd en is er slechts een beperkt aantal (10 studies) opgenomen. Dit betekent dat verschillen in methodologische kwaliteit niet nadrukkelijk zijn meegewogen bij de interpretatie van de bevindingen en kan het risico bestaan dat de steekproef niet representatief is voor het onderzoeksveld. Variatie in terminologie rond generatiearmoede kan ertoe hebben geleid dat relevante literatuur is gemist en er is geen sneeuwbal methode gebruikt om aanvullend onderzoek te identificeren. Tot slot was het niet mogelijk om met onderzoeker E.H. (gedeeltelijk) het data-extractieproces uit te voeren. Hierdoor kan er een zekere mate van subjectieve variatie in de data-extractie zijn ontstaan, doordat beide onderzoekers mogelijk verschillende keuzes hebben gemaakt bij het interpreteren en coderen van de gegevens. Relevante inzichten kunnen hierdoor zijn gemist, wat de betrouwbaarheid van de scoping review vermindert. Ondanks deze beperkingen biedt de review een samenhangend overzicht van de huidige stand van kennis en signaleert het belangrijke hiaten voor toekomstig onderzoek.

Reflectie en Toekomstperspectief

De resultaten benadrukken dat armoede en psychopathologie elkaar vaak wederzijds versterken en dat er geen eenvoudige oorzaak-gevolgrelatie is. Armoede kan psychische kwetsbaarheid activeren, maar psychische problemen kunnen ook bijdragen aan sociaaleconomische achterstanden. Vanuit de ontwikkelingspsychologie is bekend dat veel vormen van psychopathologie ontstaan uit een samenspel van genetische kwetsbaarheid en

omgevingsinvloeden (Rigter, 2020). Hoewel erfelijkheid bij veel psychische stoornissen een essentiële rol speelt, bepalen omgevingsfactoren zoals chronische stress, trauma en beperkte ontwikkelingskansen in sterke mate of en hoe deze kwetsbaarheid tot uiting komt (Rigter, 2020). Armoede kan in dit licht worden gezien als een context die latente kwetsbaarheden activeert of versterkt. Dit impliceert dat interventies zowel structurele als psychologische componenten moeten omvatten. De gevonden beschermende factoren zijn vaak op maatschappelijk niveau. Het lijkt er dus op dat het terugdringen van armoede en het vergroten van kansengelijkheid vraagt om politieke keuzes en het ontwikkelen van integraal beleid, wat vaak onzeker is. Toekomstig onderzoek zou expliciet intergenerationele ontwerpen moeten gebruiken, genetische factoren en kwetsbaarheid meenemen en aandacht moeten hebben voor diversiteit en context. Daarnaast is het cruciaal om de timing van blootstelling en de cumulatieve effecten van stress te onderzoeken, om zo de onderliggende mechanismen nauwkeuriger te kunnen begrijpen.

Concluderend

Ondanks beperkingen levert deze scoping review een waardevolle verkenning van de complexe relatie tussen generatiearmoede en psychopathologie binnen gezinnen. Chronische stress, cumulatieve risicofactoren en een interactie van genetische kwetsbaarheid en omgevingsinvloeden lijken centraal te staan. Beschermende factoren bieden handvatten voor effectieve interventies en beleid, maar de beperkte intergenerationele data en methodologische uitdagingen benadrukken de noodzaak van toekomstig onderzoek met robuustere designs en expliciete aandacht voor diversiteit en context.

Referenties¹

- *Abo Hamza, E., Tindle, R., Pawlak, S., Bedewy, D., & Moustafa, A. A. (2024). The impact of poverty and socioeconomic status on brain, behaviour, and development: a unified framework. *Reviews in the neurosciences*, 35(6), 597–617.
<https://doi.org/10.1515/revneuro-2023-0163>
- *Adjei, N. K., Schlüter, D. K., Melis, G., Straatmann, V. S., Fleming, K. M., Wickham, S., Munford, L., McGovern, R., Howard, L. M., Kaner, E., Wolfe, I., & Taylor-Robinson, D. C. (2024). Impact of Parental Mental Health and Poverty on the Health of the Next Generation: A Multi-Trajectory Analysis Using the UK Millennium Cohort Study. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 74(1), 60–70. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2023.07.029>
- *Adjei, N. K., Schlüter, D. K., Straatmann, V. S., Melis, G., Fleming, K. M., McGovern, R., Howard, L. M., Kaner, E., Wolfe, I., Taylor-Robinson, D. C., & ORACLE consortium (2021). Impact of poverty and family adversity on adolescent health: a multi-trajectory analysis using the UK Millennium Cohort Study. *The Lancet regional health. Europe*, 13, 100279. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2021.100279>
- Bodden, D. H., & Deković, M. (2016). Multiproblem Families Referred to Youth Mental Health: What's in a Name?. *Family process*, 55(1), 31–47.
<https://doi.org/10.1111/famp.12144>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024, 16 oktober). Nieuwe armoedemeting: 540 duizend mensen arm in 2023. *Centraal Bureau Voor de Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/42/nieuwe-armoedemeting-540-duizend-mensen-arm-in-2023>

¹ Studies geïncludeerd in de scoping review zijn gemarkeerd met een asterisk (*)

- Cloney, D., Cleveland, G., Hattie, J., & Tayler, C. (2016). Variations in the Availability and Quality of Early Childhood Education and Care by Socioeconomic Status of Neighborhoods. *Early Education and Development*, 27(3), 384–401.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2015.1076674>
- College voor de Rechten van de Mens. (2016). Armoede, sociale uitsluiting en mensenrechten. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.
- *DeCarlo Santiago, C., Wadsworth, M. E., & Stump, J. (2011). Socioeconomic status, neighborhood disadvantage, and poverty-related stress: Prospective effects on psychological syndromes among diverse low-income families. *Journal of Economic Psychology*, 32(2), 218–230. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2009.10.008>
- Fransen, G., Pieters, M., Ter Bogt, M., Mulder, G., Mourits, K., Jonkman, H., ... & Hosman, C. (2022). De nieuwe volksgezondheidsexpert als gamechanger in een stevige preventie-infrastructuur. *TSG-Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 100(Suppl 3), 129-133.
- Guiaux, M., Roest, A., & Iedema, J. (2011). *Voorbestemd tot achterstand? armoede en sociale uitsluiting in de kindertijd en 25 jaar later.* (). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- *Kiernan, K. E., & Mensah, F. K. (2009). Poverty, Maternal Depression, Family Status and Children's Cognitive and Behavioural Development in Early Childhood: A Longitudinal Study. *Journal of Social Policy*, 38(4), 569–588.
doi:10.1017/S0047279409003250
- *Lund, C., Docrat, S., Abdulmalik, J., Alem, A., Fekadu, A., Gureje, O., Gurung, D., Hailemariam, D., Hailemichael, Y., Hanlon, C., Jordans, M. J. D., Kizza, D., Nanda, S., Olayiwola, S., Shidhaye, R., Upadhaya, N., Thornicroft, G., & Chisholm, D. (2019). Household economic costs associated with mental, neurological and substance

use disorders: a cross-sectional survey in six low- and middle-income countries.

BJPsych open, 5(3), e34. <https://doi.org/10.1192/bjo.2019.20>

*McEwen, C. A., & McEwen, B. S. (2017). Social structure, adversity, toxic stress, and intergenerational poverty: An early childhood model. *Annual Review of Sociology*, 43, 445–472. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-060116-053252>

Meij, E., & Snip, J. (2023). *De cirkel van generatiearmoede*. Sociaal Planbureau Groningen.

Mourad Ouzzani, Hossam Hammady, Zbys Fedorowicz, and Ahmed Elmagarmid. Rayyan — a web and mobile app for systematic reviews. *Systematic Reviews* (2016) 5:210, DOI: 10.1186/s13643-016-0384-4.

Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC medical research methodology*, 18(1), 143. <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

*Najman, J. M., Bor, W., Ahmadabadi, Z., Williams, G. M., Alati, R., Mamun, A. A., Scott, J. G., & Clavarino, A. M. (2018). The inter- and intra- generational transmission of family poverty and hardship (adversity): A prospective 30 year study. *PloS one*, 13(1), e0190504. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0190504>

*Reupert, A. (2025). Using boots theory to understand and address the cycle of poverty and mental illness. *Journal of Public Mental Health*, 24(1), 41–46. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1108/JPMH-11-2024-0138>

Rigter, J. (2020). *Handboek ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*.

*Schilling, S., Jamison, S., Wood, C., Perrin, E., Austin, C. J., Sheridan, J., Young, A., Burchinal, M., & Flower, K. B. (2019). Health Status of Children Enrolled in a Family Navigator Program to Eliminate Intergenerational Poverty. *Clinical pediatrics*, 58(6), 647–655. <https://doi.org/10.1177/0009922819832026>

- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., Moher, D., Peters, M. D. J., Horsley, T., Weeks, L., Hempel, S., Akl, E. A., Chang, C., McGowan, J., Stewart, L., Hartling, L., Aldcroft, A., Wilson, M. G., Garritty, C., Lewin, S., ... Straus, S. E. (2018). PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation. *Annals of internal medicine*, *169*(7), 467–473. <https://doi.org/10.7326/M18-0850>
- Van Der Weij, L., Sociaal Planbureau Groningen, onderdeel van CMO STAMM, Labun, A., & Maarsingh, H. (2025). Samenhang tussen trauma en generatiearmoede. In Provincie Groningen & Provincie Drenthe, *Offerte* [Report].
- van Lanen, S., Meij, E., Merx, E., Edzes, A., Haartsen, T., & Visser, S. (2023). *Verskillende gezichten, diverse paden: Naar effectieve randvoorwaarden voor flexibiliteit en effectiviteit in het doorbreken van intergenerationele armoede*. Rijksuniversiteit Groningen. Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.
- Van Ryzin, M., Fishbein, D., & Biglan, A. (2018). The Promise of Prevention Science for Addressing Intergenerational Poverty. *Psychology, public policy, and law : an official law review of the University of Arizona College of Law and the University of Miami School of Law*, *24*(1), 128–143. <https://doi.org/10.1037/law0000138>
- Visser, S. (2019). *Mechanismen van en interventies bij intergenerationele armoede: Een literatuuronderzoek*. Rijksuniversiteit Groningen.
- ZonMw. (z.d.). *Minder stress en armoede, meer ervaren gezondheid en participatie*. ZonMw Projects. <https://projecten.zonmw.nl/nl/project/minder-stress-en-armoede-meer-ervaren-gezondheid-en-participatie>

Appendix A: Gebruikte Zoekstrings

Psychopathologie

("psychopathology" OR "mental disorder*" OR "psychiatric disorder*" OR "psychological disorder*") OR ("mood disorder*" OR "anxiety disorder*" OR "psychotic disorder*" OR "personality disorder*") OR ("eating disorder*" OR "substance use disorder*" OR "neurodevelopmental disorder*") OR ("trauma-related disorder*" OR "OCD" OR "PTSD" OR "ADHD" OR "autism" OR "schizophrenia" OR "depression") OR ("mental health" OR "mental illness*" OR "mental disease*" OR "psychiatric illness*") OR ("psychological problem*" OR "mental problem*" OR "psychiatric problem*" OR "emotional problem*") OR ("psychological functioning" OR "mental functioning" OR "psychosocial functioning" OR "adaptive functioning") OR ("psychiatric symptom*" OR "psychological symptom*" OR "mental health symptom*" OR "clinical symptom*") OR ("psychopathological symptom*" OR "behavioral symptom*" OR "emotional symptom*" OR "cognitive symptom*") OR ("mental health problem*" OR "mental health issue*" OR "mental health condition*" OR "mental health disorder*") OR ("psychological distress" OR "mental distress" OR "emotional distress" OR "psychiatric distress") OR ("psychological impairment" OR "mental impairment" OR "functional impairment" OR "psychosocial impairment") OR ("mental health status" OR "psychological well-being" OR "mental well-being" OR "psychological health") OR ("psychiatric morbidity" OR "psychological morbidity" OR "mental morbidity")

Generatiearmoede

("cycle of poverty" OR "cycles of poverty" OR "cyclical poverty" OR "poverty cycle" OR "poverty cycles") OR ("intergenerational poverty" OR "intergenerational transmission of poverty" OR "transmission of poverty" OR "poverty transmission") OR ("intergenerational mobility" OR "economic mobility" OR "social mobility") OR ("persistent poverty" OR "chronic poverty" OR "multigenerational poverty") OR ("poverty trap" OR "poverty traps")

OR ("inherited poverty" OR "hereditary poverty") OR ("disadvantage transmission" OR "disadvantage reproduction") OR ("social reproduction" AND poverty) OR ("family background" AND "economic outcomes") OR ("parental income" AND "child* income")

Gezinnen met Meervoudige en Complexe problemen (GMCP)

("multiproblem famil*" OR "multi-problem famil*" OR "multiple problem famil*" OR "complex famil*" OR "high-risk famil*" OR "high-needs famil*" OR "vulnerable famil*" OR "famil* with multiple problems" OR "famil* with complex problems" OR "famil* with multiple and complex problem*" OR "famil* with complex needs" OR "famil* with multiple needs" OR "famil* experiencing multiple problems" OR "famil* in multi-problem situation*" OR "troubled famil*" OR "chaotic famil*" OR "famil* with cumulative problems" OR "famil* with compound problems" OR "multi-stressed famil*" OR "families facing multiple challenges" OR "families with complex social needs" OR "families with multiple adversit*" OR "problem-saturated famil*" OR "families in multiple jeopardy" OR "multi-risk famil*" OR "cumulative risk famil*" OR "polyvalent famil*")

